

также осуществить и межпредметные связи, в первую очередь с курсом русской литературы.

Ономастическое пространство – это значимый компонент языковой и культурологической системы. Собственные имена являются дополнительным источником изучения языка, истории, материальной и духовной культуры народа [4]. Использование составляющих этого пространства в процессе обучения иностранных студентов-филологов русскому языку способствует оптимальной адаптации молодых людей, приехавших из-за рубежа, и усвоению элементов русской и белорусской культуры.

Литература

1. Горегляд, Е. Н. Синтаксис словосочетания и простого предложения в русском языке: учебно-методическое пособие для иностранных студентов филологического факультета / Е. Н. Горегляд, В. В. Глаздовская. – Витебск, 2008. – 62 с.
2. Горегляд, Е. Н. Синтаксис сложного предложения: Методические рекомендации по курсу «Современный русский язык» для иностранных студентов-филологов / Е. Н. Горегляд. – Витебск : ВГУ имени П.М. Машерова, 2015. – 53 с.
3. Подольская, Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Отв. ред. А. В. Суперанская. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
4. Романова, Т. Н. Использование ономастического материала в школьной практике / Т. Н. Романова // Научно-методический электронный журнал «Концепт». – 2015. – Т. 24. – С. 70. – Режим доступа: <http://e-koncept.ru/2015/95280.html>. – Дата доступа: 19.01.2018.

H. Duszyński-Karabas
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego
Bydgoszcz, Polska
e-mail: henryk_duszyński@interia.pl

УДК 811.163.2

NAZWY WŁASNE W PODRĘCZNIKU JĘZYKA BULGARSKIEGO DLA POLAKÓW

Słowa kluczowe: *nazwy własne, onomastyka, lingworealioznawstwo, nauczanie języka, język bułgarski*

W artykule dokonano analizy elementów lingworealioznawczych, zawartych w nazwach własnych, na przykładzie podręcznika języka bułgarskiego dla Polaków. W nazwach własnych zakodowane są komponenty kultury bułgarskiej – informacje na temat historii, sztuki i geografii Bułgarii. Dzięki ich obecności w podręczniku uczący się nabywają nie tylko kompetencje językowe, lecz również kulturowe.

H. Duszyński-Karabas
Kazimierz Wielki University
Bydgoszcz, Poland

PROPER NAMES IN THE TEXTBOOK OF THE BULGARIAN LANGUAGE FOR THE POLES

Key words: *proper names, onomastics, linguaculture, language teaching, Bulgarian language.*

In this paper linguacultural elements included in the proper names were described, based on the textbook of the Bulgarian language for Poles. In the proper names the components of the Bulgarian culture are encoded – the information about the history, art and

geography of Bulgaria. Thanks to their presence in the textbook, students acquire not only linguistic but also cultural competences.

Nazwy własne stanowią ważny element zasobu leksykalnego każdego języka. Uczący się języka obcego spotykają się z nimi już na pierwszej lekcji. Onimy wprowadzają obcokrajowca w świat nowego języka i kultury. Jak słusznie stwierdza Helena Fediukina, „nazwy własne akumulują informację historyczną, kulturową i socjolingwistyczną. Poprawne posługiwanie się onimami (czyli nazwami własnymi) sprzyja kształtowaniu doskonałej kompetencji językowej” [3, 151]. W nazwach własnych zakodowane są elementy kultury danego narodu.

W tym miejscu warto się zatrzymać na pojęciu *kultura*. Jest ono bardzo pojemne. Różne koncepcje kultury, jej związki z językiem oraz rolę w nauczaniu języków obcych przedstawia Izabela Bawej [2]. Pragnę tylko przypomnieć, iż najogólniej rzecz ujmując kultura to całość wytworów człowieka, zarówno materialnych, jak i duchowych, również czynności codzienne, zwyczaje, zachowania, warunki życia [2, 43]. Jako wynik świadomego działania człowieka kultura jest przeciwstawiana naturze.

W kontekście rozważań nad kulturą obcą cenne jest rozróżnienie dokonane na gruncie glottodydaktyki przez Waldemara Pfeiffera. Uczony wyróżnia następujące płaszczyzny kulturoznawstwa obcojęzycznego [4, 157–159]:

1) realioznawstwo – realia dotyczące obcej rzeczywistości pozajęzykowej lub ich wizualne odzwierciedlenia, przy czym chodzi o stronę materialną owej rzeczywistości, różniącą się od rodzimej rzeczywistości uczącego się (tablice informacyjne, karty potraw, sposoby oznakowania, odzwierciedlenia obrazu znaczków, pieniędzy, zdjęcia lub rysunki budynków),

2) krajoznawstwo – obejmuje informacje o historii, geografii, polityce, gospodarce danego narodu,

3) socjoznawstwo – znajomość obyczajów, tradycji, norm, konwencji i sposobów zachowania się w społeczności obcojęzycznej,

4) kulturoznawstwo sensu stricto – obejmuje znajomość literatury, muzyki, filmu itp.

Terminem, który łączy elementy językowe i kulturowe, jest lingworealioznawstwo. Chodzi tu o wszystkie informacje pozajęzykowe, które są przyswajane podczas nauki języka obcego. Pełna komunikacja w języku obcym jest możliwa nie tylko dzięki znajomości leksyki czy struktur gramatycznych, ale również dzięki znajomości treści kulturowych obowiązujących w danym społeczeństwie. Elementy lingworealioznawcze pozwalają kształtować kompetencję interkulturową.

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie elementów kultury bułgarskiej zawartych w nazwach własnych, na przykładzie podręcznika *България е малка, но хубава*. Część 1. *Podręcznik języka bułgarskiego dla polskich studentów* [5]. Jak piszą jego autorzy, Nikola Topuzov i Ianka Mihaylova, został on „stworzony z myślą o dociekliwych studentach współpracujących ze sobą i ze swoim wykładowcą” [5, 9], podkreślając, iż „bez słuchania bułgarskiego radia, muzyki, bez oglądania bułgarskiej telewizji i filmów oraz bez bezpośredniego kontaktu z kulturą i z ludźmi, dla których język bułgarski jest językiem ojczystym, nauka języka jest o wiele trudniejsza” [5, 10]. Podręcznik – napisany z myślą o osobach rozpoczynających naukę języka bułgarskiego – składa się z 53 rozdziałów zawierających ćwiczenia leksykalne i gramatyczne. Autorzy książki zapoznają uczących się z realiami życia w Bułgarii, wykorzystując w tym celu również nazwy własne.

W podręczniku występują następujące grupy onimów odnoszących się do kultury Bułgarii:

1) antroponimy:

a) imię (również w formie zdrobniałej): *Ана, Ангел, Антон, Атанаска, Бистра, Богдан, Божидар, Борис, Боян, Ваня, Веси, Георги, Гошо, Деси, Деян, Димитър, Елена,*

Ели, Жоро, Захари, Иван, Илиана, Илия, Йовчо, Калин, Камен, Лиляна, Маргарита, Мариана, Мария, Мартин, Милена, Мима, Миро, Мишо, Мони, Нели, Нина, Павел, Петър, Петя, Пламен, Ради, Радка, Радослав, Рангел, Росица, Румен, Руми, Румяна, Светла, Светослав, Симеон, Стела, Стефан, Тодор, Тони, Цанко, Цвети, Ценка, Христо, Яна;

b) imię odojcowskie: Антонов, Захариев;

c) nazwisko: Георгиева, Михайлова, Николов, Христов, Радеви; d) imię + nazwisko: Димитър Иванов, Петър Стоянов, Румен Дамянов, Янко Бояджиев, Лиляна Пеева, Драгостина Петрова, Айше Исмаилова, Мария Стоянова, Ахмед Бурхан.

Studenci poznają imiona i nazwiska bułgarskich:

- muzyków: Цветана Манева, Никола Гюзелев, Борис Христов, Мария Нейкова,

- pisarzy i poetów: Йордан Йовков, Йордан Радичков, Иван Вазов, Христо Ботев, Емилиян Станев, Димчо Дебелянов, Николай Хайтов, Павел Гоневски, Димитър Димов

- malarzy: Владимир Димитров-Майстора, Златьо Бояджиев,

- aktorów: Тодор Колев, Катя Паскалева, Антон Горчев, a także reżysera: Методи Андонов, bohatera narodowego: Васил Левски, historyka: Пламен Цветков, działacza rewolucyjnego: Димитър Благоев;

e) imię + imię odojcowskie + nazwisko: Петър Георгиев Пеев, Цвета Николова Милева, pisarze: Иван Минчев Вазов, Теодора Димитрова Димова, Алек Василев Попов, Пенчо Петков Славейков, Илия Маринов Троянов;

f) nazwy własne władców: Владислав Варненчик, Калоян, Иван Асен Втори, Борис, Аспарух, Крум, Омуртаг;

g) imiona świętych: Кирил и Методий, Климент, Наум, Горазд, Сава, Ангеларий;

h) imiona (i nazwiska) bohaterów utworów literackich, muzycznych i filmowych: Торашико, Джиф, Пиук, Емата, Калина, Варадин Димитров, Коста Баничаров, Шибил, Зара, Мария, Явор, Петър Маринков;

2) ojkonimy (nazwy wsi i miast, kurortów): Албена, Банско, Благоевград, Боровец, Брезово, Бургас, Варна, Велико Търново, Видин, Враца, Габрово, Горна Оряховица, Добрич, Дюни, Елена, Жеравна, Златни Пясъци, Казанлък, Калюфер, Карлово, Кирково, Китен, Копривицица, Кърджали, Кюстендил, Ловеч, Малко Търново, Мелник, Монтана, Мъглиж, Несебър, Пазарджик, Пампорово, Перник, Плевен, Плиска, Пловдив, Разград, Русе, Сандански, Силистра, Сливен, Слънчев Бряг, Смолян, Сопот, София, Стара Загора, Трявна, Търговище, Хасково, Шумен, Бглен, Ямбол;

3) nazwy szczęści miast: Стари град, Външен град, Вътрешен град, Цитадела (Малък дворец);

4) hydronimy:

a) nazwa morza: Черно море;

b) nazwy rzek: Дунав, Тимок, Искър, Янтра, Марица, Осъм, Тунджа, Струма;

c) nazwy jezior: Седемте рилски езера;

5) oronimy (nazwy gór – pasm i szczytów): Ботев, Вихрен, Витоша, Голям Перелик, Мусала, Пирин, Рила, Родопи, Средна гора, Стара планина, Странджа, Черни връх;

6) nazwy państw: България, Втора българска държава;

7) nazwy krain historycznych: Тракия, Добруджа;

8) nazwa ulicy: бул. «България»;

9) inne nazwy geograficzne: Балкани, Балкански полуостров, Дунавска равнина, Тракийска равнина, Розова долина, Емине, Сердика, Софийски район, Царевец (wzgórze i twierdza), Черноморие, Сините камъни (park);

10) nazwy świątyń: Боянска църква, Рилски манастир, Патриаршия, манастир Свети Георги Победоносец, Голяма базилика, Аладжа манастир;

11) nazwy uczelni: *ЮЗУ Благоевград, ВТУ «Св. Св. Кирил и Методий», СУ «Св. Климент Охридски»;*

12) nazwy zespołów muzycznych i chórów: *Българка, Тоника, Бодра песен;*

13) ideonimy (tytuły piosenek, filmów, utworów literackich): *Звук и светлина, Неразделни, Козият рог, Под игото, Суматоха, Другоселец, Един ден от живота на Емата, Излез е Дельо Хайдутин, Лицето от сенките, Тютюн, Шибил;*

14) heortonimy: *Бъдни вечер, Коледа, Рождество Христово, Великден, Ден на шегата, Ден на българската култура, Ден на Съединението, Ден на независимостта, Ден на Освобождението, Ден на труда, Нова година, Гергьовден (Ден на българската армия), Ден на българската просвета и култура, Ден на народните будители, Ивановден, Баба Марта;*

15) акcjonimy: *въстание на Асен и Петър, Априлско въстание;*

16) nazwy schronisk i hoteli: *Спано поле, Беговица (Каменица), Удоволствие, Плиска;*

17) nazwy partii: *СДС (Съюз на демократичните сили);*

18) nazwy wód: *Девин, Банкя, Михалково;*

19) speleonim: *Духлата;*

20) etnonimy: *българин, българка;*

21) inne nazwy własne: *Народен театър, Античен театър, Народно Събрание, Перперикон, Акваполис, Студентски град, Семинария, Асенова крепост.*

Oprócz bułgarskich antroponimów oraz nazw własnych obiektów położonych na terenie Bułgarii w podręczniku uwzględnione zostały także etnonimy, nazwy własne państw, polskich miast i in. Dzięki temu uczący się mogą zapamiętać oryginalność ich zapisu (inny alfabet), a także specyficzną budowę słowotwórczą tego typu nazw. Wśród nazw odnoszących się do realiów innych niż bułgarskie należą m. in. nazwy państw: *Гърция, Полша, Румьния, Сърбия, САЩ*, urbonimy (nazwy miast): *Чешин, Голуб-Добжин, Хелмжа, Ченстохова, Груджондз, Рупин, Бидгошч, Варшава, Шемяновице, Шчечин*, etnonimy: *грък, литовец, руснак* i szereg innych nazw.

Warto zwrócić uwagę na bogactwo i różnorodność przytaczanych w podręczniku nazw własnych. Wyróżniono ponad 20 grup onimów – poza antroponimami czy toponimami są to również heortonimy, ideonimy i inne, mniej liczne, grupy nazw.

Wszystkie wymienione wyżej nazwy własne studenci poznają dzięki zamieszczonym w podręczniku ćwiczeniom leksykalnym i gramatycznym oraz krzyżówkom. Szczególnie cenny w kontekście przyswajania bułgarskich onimów jest materiał ilustracyjny – fragmenty oryginalnych utworów literackich, wizerunki znanych Bułgarów, fotografie budynków, mapy kraju. Wszystkie te elementy mogą być z powodzeniem wykorzystywane na zajęciach przez nauczyciela, który, jak wiadomo, powinien być dla uczniów przewodnikiem po obcej dla nich kulturze. Zadaniem lektora jest nie tylko nauczanie języka, ale również objaśnianie uczącym się nieznanymi im kontekstów (lingwo)kulturowych.

Należy zgodzić się ze zdaniem Beatą Afeltowicz, iż „poszczególne elementy podsystemu onimicznego przyczyniają się do wprowadzenia kursanta w odmienny świat historii i realiów oraz do zapoznania go z wybranymi składnikami kultury” [1, 78]. Dzięki wprowadzonym nazwom własnym uczący się poszerzają swoje słownictwo oraz wiadomości o kraju. W onimach zakodowane są bowiem komponenty określonej kultury – w analizowanym materiale – kultury bułgarskiej, historii, sztuki i geografii Bułgarii. Poznając nazwy własne uczący się nabywają nie tylko kompetencje językowe, lecz również kulturowe.

Литература

1. Afeltowicz, B. Nazwa własna jako tekst kultury w nauczaniu języka polskiego jako obcego / B. Afeltowicz // Teksty i podteksty w nauczaniu języka polskiego jako obcego – 3. – 2011. – № 18. – S. 73–80.

2. Bawej, I. Błąd leksykalny jako skutek procesów interferencyjnych. Poradnik metodyczny dla dydaktyków języka niemieckiego / I. Bawej. – Bydgoszcz : Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, 2008. – 168 s.

3. Fediukina, H. Strategie nauczania nazw własnych języka polskiego studentów rosyjskojęzycznych / H. Fediukina // Wrocławska dyskusja o języku polskim jako obcym: materiały z międzynarodowej konferencji stowarzyszenia „Bristol”, pod red. A. Dąbrowskiej. – Wrocław, 2004. – S. 151–156.

4. Pfeiffer, W. Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki / W. Pfeiffer. – Poznań : Wargos, 2001. – 226 s.

5. Topouzov, N. България е малка, но хубава. Część 1. Podręcznik języka bułgarskiego dla polskich studentów / N. Topouzov, I. Mihaylova. – Toruń, 2014. – 237 s.

Л.А. Климкова

Арзамасский филиал ФГАОУ ВО

«Национальный исследовательский Нижегородский
государственный университет имени Н.И. Лобачевского»

e-mail: la.klimkova@gmail.com

УДК 811.161.1

ИМЯ СОБСТВЕННОЕ В ГАЗЕТНОМ ДИСКУРСЕ: АССОЦИАТИВНО-ДЕРИВАЦИОННЫЙ И ФУНКЦИОНАЛЬНЫЙ АСПЕКТЫ

Ключевые слова: *имя собственное, газетный дискурс, ассоциативность, деривация, билексемы, полиименность, сопряжение.*

В статье на фактическом речевом материале одного медийного источника оппозиционного толка рассматриваются различные приемы образования и использования имен собственных для актуализации, символизации смыслов, характеристики лиц и явлений, выражения их мировоззренческой, идеологической, политической окрашенности, для создания художественного, обличительного эффекта.

L.A. Klimkova

Lobachevsky State University of Nizhni Novgorod (Arzamas branch)

PROPER NAMES IN NEWSPAPER DISCOURSE: ASSOCIATIVE-DERIVATIONAL AND FUNCTIONAL ASPECTS

Key words: *proper name, newspaper discourse, associativity, derivation, bilexeme, polyonymy, juxtaposition.*

Based on the language material of an oppositional media source, the article analyses different ways of coining and using proper names for purposes of actualization and symbolization of meanings, characterizing people and events, expressing their beliefs, ideological and political connotations, to create the accusatory effect.

Русский язык отличается колоссальным словарным запасом, в котором огромный объем, в сотни миллионов единиц, приходится на имена собственные (ИС). Они имеют своеобразие: обладают энциклопедичностью значения (энциклопедической информацией), безквивалентностью, обширной ассоциативностью, включают в свою внутреннюю структуру этнокультурный компонент, являясь многомерными показателями –